وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه شهید مدنی آذربایجان
دانشکده علوم پایه

پایان نامه
جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته ریاضی محض

خمینه های کنموتسو شبه متقارن

استاد راهنما

دکتر اسمعیل عابدی

استاد مشاور

دکتر قربانعلی حقیقت دوست

پژوهشگر

نرگس غفارزاده قویدل

شهریورماه ۱۳۹۱

تبریز - ایران

بسم الله الرّحمن الرّحیم

تقدیم به

مادر مهربانم

و پدر بزرگوارم

پروردگارا...

هرگاه چیزی از تو خواستم ، تو را بخیل نیافتم و چون قصد تو کردم ، تو را گرفته ندیدم بلکه تو را شنوندهٔ دعایم و بخشنده و عطا کنندهٔ خواسته هایم یافتم و در هر حالی از حالاتم و هر زمانی از زمانهایم همیشه و در همه حال ، نعمتهای تو را دربارهٔ خودم فراوان یافتم . پس تو نزد من ستوده هستی و لطف و احسانت پیش من نیك و پسندیده است .

خدایا، همیشه در لحظات سخت زندگیم با خود می‌گویم : شاید این همان آزمایشی باشد که تو در پشت این پردهٔ تاریک می‌خواهی تصویر زیبایی از زندگی برایم بسازی .

پس ای خدای من ،مرا به اندازهٔ توانم بیازما و صبوری بیاموز و از رحمت و دوام توفیق خود ، آنقدر به من ارزانی دار تا آن را نردبان ترقی برای رسیدن به رضا و خشنودی ات قرار دهم و بدین وسیله از عقوبت و عذاب تو ایمن گردم ای مهربانترین مهربانان .

به من کمک کن تا قبول کنم که دانسته‌هایم در مقابل دانش لایتناهی تو ندانستنی بیش نیست و بدانم که دانایی تو بیشتر از آن است که من می‌دانم و آن همه را حتی به اندازهٔ یک قطره جز به یاری تو، دانستن نمی‌توانم.

الهی چون تو حاضری... چه جویم ؟

و چون تو ناظری... چه گویم ؟

سپاسگزاری

سپاس خدای را که وجودمان را بر پویش، قلممان را بر نگارش و جسممان را بر کوشش واداشت و تلاشمان را فرجام نیکو عنایت فرمود. حمد و سپاس خدای را که معرفت خویش را ارزانی بندگانش نمود تا او را بشناسند و افتخار عبودیت به ساحت قدسی‌اش را اعطاء نمود تا بسوی او تقرب جویند.

تشکر و سپاس از استاد راهنمای ارجمندم، جناب آقای دکتر اسمعیل عابدی که از محضر پر فیض‌شان، بهره برده‌ام.

تقدیر و تشکر از زحمات جناب آقای دکتر قربانعلی حقیقت دوست که افتخار بهره‌مندی از نظرات و مشاورهٔ ایشان را در انجام این پایان‌نامه داشته‌ام.

تشکر و سپاس از جناب آقای دکتر رضا چاوش خاتمی که زحمت نظارت و داوری این پایان‌نامه را تقبل فرموده‌اند.

و با سپاس بیکران ، بوسه می‌زنم بر دستان پدر و مادر عزیزم که توانستم زیر سایهٔ مهربانی و صبوری‌هایشان در راه کسب علم و دانش قدم بردارم وهمچنین تشکر می‌کنم از دو خواهر عزیزم، به پاس کمک‌های بی‌دریغ و دلگرمی‌های بی‌پایانشان، که بهترین پشتیبان من بودند.

نرگس غفارزاده قویدل

شهریور ماه ۱۳۹۱

فهرست مطالب

چکیده

در این پایان نامه هدف مطالعهٔ خمینه های کنموتسو با شرایط زیر می باشد :

$$R.R = L_R\, Q(g,R) \ \ , \ \ R.R = L\, Q(S,R) \ \ , \ \ R.W = L_W\, Q(g,W)$$

نشان می دهیم که هر خمینهٔ نیم متقارن ، نیم متقارن ریچی ؛ هر خمینهٔ شبه متقارن ، شبه متقارن ریچی ؛ هر خمینهٔ نیم متقارن ریچی ، شبه متقارن ریچی؛همچنین هر خمینهٔ نیم متقارن وایل ، شبه متقارن وایل است . ولی عکس این احکام درست نیستند .

همچنین نتایج جالبی به صورت زیر به دست می آوریم :

(i)هر خمینهٔ کنموتسو M^n و $n \geqslant ۳$ ، یك خمینهٔ شبه متقارن به صورت :

$R.R = -Q(g,R)$ است.

(ii)هر خمینهٔ کنموتسو M^n و $n \geqslant ۳$ ،یك خمینهٔ شبه متقارن ریچی به صورت :

$R.S = -Q(g,S)$ است.

(iii)هر خمینهٔ کنموتسو M^n و $n \geqslant ۴$ ،یك خمینهٔ شبه متقارن وایل به صورت :

$R.W = -Q(g,W)$ است.

کلید واژه‌ها : خمینهٔ ساساکی، خمینهٔ کنموتسو،خمینهٔ شبه متقارن، خمینهٔ شبه متقارن ریچی،خمینهٔ شبه متقارن ریچی تعمیم یافته، خمینهٔ انیشتینی،تانسور خمیدگی همدیس وایل، خمینهٔ شبه متقارن وایل.

پیشگفتار

در سال ۲۰۰۶ ، $C.Özgüre$ خمینه های کنموتسو شبه متقارن را معرفی می کند .([۲])

$U.C, De$ و $G.Pathak$ خمینه‌های کنموتسو با بعد ۳ را مورد بررسی قرار می‌دهند .([۱۷])

همچنین $J.B.Jun$ ، $U.C.De$ و $G.Patahak$ خمینه های نیم متقارن ریچی و نیم متقارن وایل را مورد بررسی قرار می‌دهند . ([۷])

$S.Hong$ ، $C.Özgüre$ و $M.M.Tripathi$ خمینه های کنموتسو شبه متقارن ریچی را مورد بررسی قرار می‌دهند .([۱۵])

در **فصل اول** : تعاریف و قضیه‌های مقدماتی که در فصل‌های بعد مورد استفاده قرار می‌گیرد را بیان می‌کنیم.

در **فصل دوم** : خمینه‌های کنتاکت ، ساساکی ، شبه ساساکی ، کنموتسو و η-انیشتین را معرفی کرده و طی چند قضیه روابط بین آنها را بررسی می کنیم .

در **فصل سوم** : بطور موضعی شبه متقارن بودن را تعریف کرده و رابطهٔ آن با نیم متقارن بودن را بررسی می کنیم و تعدادی از قضایای مربوطه را اثبات می کنیم و سرانجام نتیجه می گیریم که هر خمینهٔ کنموتسو n بعدی و$n \geqslant$ ۳ ،یك خمینهٔ شبه متقارن به صورت $R.R = -Q(g, R)$ است.

در **فصل چهارم** : بطور موضعی شبه متقارن ریچی و شبه متقارن ریچی تعمیم یا فته بودن را تعریف کرده و تعدادی از قضایای مربوطه را اثبات می کنیم و در نهایت نتیجه می گیریم که هر خمینهٔ کنموتسو n بعدی و $n \geqslant$ ۳ ، یك خمینهٔ شبه متقارن ریچی به صورت $R.S = -Q(g, S)$ است.

در **فصل پنجم** : تانسور خمیدگی همدیس وایل و شبه متقارن وایل را تعریف کرده و رابطهٔ شبه متقارن وایل با نیم متقارن وایل بودن را بررسی می کنیم و سرانجام نتیجه می گیریم که هر خمینهٔ کنموتسو n بعدی و $n \geqslant$ ۴ ، یك خمینهٔ شبه متقارن وایل به صورت $R.W = -Q(g, W)$ است.

فصل ۱

تعاریف و مفاهیم مقدماتی

۱.۱ هندسه ریمانی

تعریف ۱.۱. مجموعهٔ تمام بردارهای مماس در نقطه p از خمینهٔ M را**فضای مماس**بر M در نقطه p گوئیم و با T_pM نمایش می دهیم.

تعریف ۲.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ هموار، TM کلاف مماس آن و $\pi : TM \longrightarrow M$ نگاشت تصویر کلاف مماس باشد.مقصود از یک **میدان برداری** C^∞ روی M، نگاشت C^∞ مانند $X : M \longrightarrow TM$ می‌باشد به طوریکه $\pi \circ X = id_M$. بنابراین X به هر نقطه $x \in M$، عضو X_x از T_xM را نسبت می‌دهد.

تعریف ۳.۱. فرض کنید M یک خمینه باشد. مجموعهٔ نگاشت‌های حقیقی C^∞ روی M را با $F(M)$ و مجموعهٔ میدان‌های برداری C^∞ روی M را با $\chi(M)$ نمایش می دهیم. هر یک از این دو مجموعه تحت عمل جمع نگاشت‌ها یک فضای برداری روی $\mathbb{R}$ است. ضرب نگاشت‌ها در $F(M)$، این مجموعه را به یک حلقه تبدیل می‌کند. برای $X \in \chi(M)$ و $f \in F(M)$ میدان برداری fX به ازای هر $p \in M$ به صورت $fX(p) = f(p)X(p)$ تعریف می‌شود . بنابراین $\chi(M)$ یک مدول روی $F(M)$ است.

تعریف ۴.۱. فرض کنید V یک K -مدول باشد . در اینصورت V^* که مجموعهٔ همهٔ توابع K-خطی از V به K می باشد، با عمل جمع توابع و ضرب توسط عناصر حلقهٔ K به یک K-مدول تبدیل می‌شود، که **مدول دوگان** V نامیده می‌شود.

تعریف ۵.۱. فرض کنید $V_1, \ldots, V_s, W$ مدول‌هایی روی حلقهٔ K باشند . در اینصورت $V_1 \times \ldots \times V_s$ نیز یک مدول روی حلقهٔ K بوده و $A : V_1 \times \ldots \times V_s \longrightarrow W$ را **چند خطی** گوییم هر گاه نسبت به تمام متغیرها خطی باشد . یعنی :

$$\begin{aligned} A(v_1, \ldots, \lambda v_i + \mu v_i, v_{i+1}, \ldots, v_s) &= \lambda A(v_1, \ldots, v_i, \ldots, v_s) \\ &+ \mu A(v_1, \ldots, v_i, \ldots, v_s) \end{aligned}$$

که $\lambda, \mu \in K$ برای $1 \le i \le s$.

تعریف ۶.۱. فرض کنید V فضایی برداری روی میدان F باشد.یك **فرم دو خطی**روی V عبارت است ازتابعی چون f که به هر زوج مرتب از بردارهای α و β در V یك اسکالر $f(\alpha, \beta)$ در F تخصیص دهدکه در شرایط زیر صدق کند:

۱- $f(c\alpha_1 + \alpha_2, \beta) = cf(\alpha_1, \beta) + f(\alpha_2, \beta)$

۲- $f(\alpha, c\beta_1 + \beta_2) = cf(\alpha, \beta_1) + f(\alpha, \beta_2)$

تعریف ۷.۱. نگاشت $b : V \times V \longrightarrow \mathbb{R}$ را یک **فرم دو خطی متقارن** روی فضای برداری V گوئیم هرگاه $\mathbb{R}$-دو خطی باشد و به ازای هر $v, w \in V$ داشته باشیم : $b(v, w) = b(w, v)$.

تعریف ۸.۱. یک فرم دو خطی متقارن b روی V

۱- **مثبت معین** (منفی معین) است هرگاه به ازای هر $v \neq 0$ داشته باشیم : $b(v, v) > 0$ ($b(v, v) < 0$).

۲- **ناتباهیده** است هرگاه $b(v, w) = 0$ به ازای هر $w \in V$ نتیجه دهد : $v = 0$.

تعریف ۹.۱. اگر فضای برداری روی میدان اعداد حقیقی ساخته شده باشد،نگاشت های دوخطی و متقارن مثبت معین را **ضرب داخلی** گوئیم.یعنی:

$$< \ , \ >: V \times V \longrightarrow \mathbb{R}$$

به طوریکه:

۱- $(< V, V > \geq 0 \quad , (< V, V >= 0 \Longleftrightarrow V = 0)$ (مثبت معین)

۲- $< V, W >=< W, V >$ (متقارن)

تعریف ۱۰.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ هموار باشد. نگاشت

$$\nabla : \chi(M) \times \chi(M) \longrightarrow \chi(M)$$

را یک **التصاق** گوئیم هرگاه:

۱- $\nabla_V W$ نسبت به V، $F(M)$-خطی باشد:

$$\nabla_{fX_1+gX_2} Y = f\nabla_{X_1} Y + g\nabla_{X_2} Y \qquad \forall\, f, g \in F(M)$$

۲- $\nabla_V W$ نسبت به W، $\mathbb{R}$-خطی باشد:

$$\nabla_X aY_1 + bY_1 = a\nabla_X Y_1 + b\nabla_X Y_2 \qquad \forall\, a, b \in \mathbb{R}$$

۳- در قاعدهٔ ضرب صدق کند:

$$\nabla_V (fW) = (Vf)W + f\nabla_V W \qquad\qquad \forall\, f \in F(M)$$

$\nabla_V W$ را مشتق کواریان W در امتداد V نسبت به التصاق ∇ گوئیم.

تعریف ۱۱.۱. روی خمینهٔ ریمانی M یک التصاق منحصربفرد ∇ چنان موجود است که

۱- $T(V, W) = [V, W] - \nabla_V W + \nabla_W V = 0$ (تانسور تاب∇صفراست)

۲- $Zg(V, W) = g(\nabla_Z V, W) + g(V, \nabla_Z W)$ (∇ سازگار با متر ریمانی است)

در اینصورت ∇ را **التصاق لوی-سیویتا**(التصاق ریمانی) گوئیم. که از فرمولی به نام **فرمول کوزول** بدست می آید:

$$\begin{aligned} 2g(\nabla_Y Z, X) &= Yg(Z, X) + Zg(X, Y) - Xg(Y, Z) \\ &\quad - g(Y, [Z, X]) + g(Z, [X, Y]) + g(X, [Y, Z]) \end{aligned}$$

تعریف ۱۲.۱. فرض کنید $u^1 \cdots u^n$ مختصات طبیعی $\mathbb{R}^n$ باشند . اگر V و $W = \sum W^i \partial_i$ میدان‌های برداری روی $\mathbb{R}^n$ باشند ، آنگاه میدان برداری $\nabla_V W = \sum V(W^i)\partial_i$ را **مشتق کواریان طبیعی** W نسبت به V گوئیم.

تعریف ۱۳.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ هموار باشد. میدان برداری V را روی M **موازی** گوئیم هرگاه به ازای هر میدان برداری X روی M داشته باشیم : $\nabla_X V = 0$.

تعریف ۱۴.۱. فرض کنید Vو W میدان های برداری هموار روی خمینهٔ هموار M باشند. **براکت لی** V و W عبارت است از عملگر $[V,W]_p : C^\infty(M) \to \mathbb{R}$ که به صورت زیر تعریف می شود:

$$[V,W]_p f = V_p(Wf) - W_p(Vf).$$

تعریف ۱۵.۱. یک **کنج** روی خمینهٔ Mدر نقطه p عبارت است از یک پایهٔ متعامد یکه برای فضای مماس $T_p(M)$. اگر M، n-بعدی باشد در اینصورت n تا میدان برداری دو به دو متعامد یکهٔ $E_1, \cdots, E_n$ را یک **میدان کنجی** می نامیم که به هر نقطه از خمینه یک کنج اختصاص می دهد.

تعریف ۱۶.۱. خم مشتق پذیر $\gamma : I \longrightarrow M$ را در نظر می گیریم که در آن I بازه ای باز در $\mathbb{R}$ است . در اینصورت **خم انتگرال** میدان برداری X روی M عبارت است از خم γ روی M به طوریکه : $\forall t \in I \ , \quad \gamma'(t) = X(\gamma(t))$

به عبارت دیگر خم انتگرال X ، عبارت است از سرعت خم γ در هر نقطه . در نتیجه در هر نقطه بر خم γ مماس است .

تعریف ۱۷.۱. **شار**میدان برداری کامل V روی M عبارت است از نگاشت :

$$\begin{cases} \psi : M \times \mathbb{R}^1 \longrightarrow M \\ \psi(p,t) = \alpha_p(t) \end{cases}$$

که در آن α_p خم انتگرال ماکزیمال میدان برداری V با نقطهٔ آغازی p است .

تعریف ۱۸.۱. میدان برداری V را روی M **کامل** گوئیم هرگاه شار آن به ازای هر $t \in \mathbb{R}$ تعریف شود .

۲.۱ تانسورها

تعریف ۱۹.۱. به ازای اعداد صحیح $r \geqslant 0$ و $s \geqslant 0$ که هر دو همزمان صفر نیستند، تابع چند خطی $A : (V^*)^r \times V^s \longrightarrow K$ را یک **تانسور از نوع** (r,s) روی V گوییم و با نماد $T_s^r(V)$ نمایش می‌دهیم. تانسور از نوع $(0,0)$ را یک عنصر از حلقهٔ K می‌گیریم. یک **میدان تانسوری** A روی خمینهٔ M عبارت است از یک تانسور روی $F(M)$-مدول $\chi(M)$.

تعریف ۲۰.۱. میدان تانسوری همورد پادمتقارن از نوع $(0,p)$ را یك p **-فرم دیفرانسیل پذیر** گوئیم.

تعریف ۲۱.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ هموار باشد. در اینصورت $(0,2)$ میدان تانسوری متقارنی را که در هر نقطه مثبت معین است را یک **متر ریمانی** روی M گوئیم.

تعریف ۲۲.۱. فرض کنید $x^1, x^2, \cdots, x^n$ دستگاه مختصات روی $U \subset M$ باشد .در اینصورت **مؤلفه های تانسور متر** g **روی** U عبارت است از: $(1 \leq i,j \leq n) \quad , \quad g_{ij} =< \partial_i, \partial_j >$
پس برای میدانهای برداری $V, W \in \chi(M)$ که $V = \sum V^i \partial_i$ و $W = \sum W^j \partial_j$ داریم:

$$g(V,W) =< V,W >= \sum g_{ij} V^i W^j \in F(M)$$

که چون g ناتباهیده است ، به ازای هر $p \in U$ ماتریس $(g_{ij}(p))$ وارونپذیر است وماتریس وارون آن را با نماد: $(g^{ij}(p))$ نشان می دهیم. حال از آنجایی که g متقارن است $g_{ij} = g_{ji}$ ،در نتیجه خواهیم داشت: $(1 \leq i,j \leq n) \quad , \quad g^{ij} = g^{ji}$ پس روی U تانسور متر g را می توان به صورت زیر نوشت:

$$g = \sum_{i,j} g_{ij} dx^i dx^j$$

تعریف ۲۳.۱. یک خمینهٔ هموار همراه با یک متر ریمانی را یک **خمینهٔ ریمانی** گوییم.

تعریف ۲۴.۱. فرض کنید Mو N خمینه های ریمانی به ترتیب با تانسور متر های g_Mو g_Nباشند. یک **ایزومتری** از Mبه N یک دیفئومرفیسم $\phi : M \to N$ می باشد به طوریکه حافظ متر است ؛ یعنی: $\phi^*(g_N) = g_M$.

تعریف ۲۵.۱. نگاشت هموار $\phi : M \to N$ از خمینه های ریمانی را یك **ایزومتری موضعی** گوئیم هرگاه هر نگاشت دیفرانسیل $d\phi : T_pM \to T_{\phi(p)}N$ یك ایزومتری خطی باشد .

تعریف ۲۶.۱. n-فرم ω را روی خمینهٔ ریمانی n-بعدی M یك **عنصر حجم** گوئیم هرگاه برای هر کنج$\{e_i\}$ روی M داشته باشیم:

$$\omega(e_1, \cdots, e_n) = \pm 1$$

لم ۱.۱. خمینهٔ ریمانی M عنصر حجم دارد اگر و تنها اگر M جهت پذیر باشد.

لم ۲.۱. اگر ω یك عنصر حجم (موضعی) روی M باشد ، دراینصورت خواهیم داشت:

$$L_X(\omega) = (divX)\omega.$$ [1]

(چون: $d(\omega)$ یك $(n+1)$-فرم روی یك خمینهٔ n -بعدی است .)

تعریف ۲۷.۱. گوئیم شار هموار Θ روی M **حجم را حفظ می کند** هرگاه برای هر $t \in \mathbb{R}$ و دامنهٔ فشردهٔ $D \subset M$ از انتگرال گیری(چنانکه D مشمول در دامنهٔ Θ_t باشد) ، داشته باشیم: $Vol(\Theta_t(D)) = Vol(D)$.که در آن $Vol(D) = \int_D \omega$ است.

تعریف ۲۸.۱. گوئیم شار Θ دارای **حجم صعودی،حجم نزولی ،حجم غیرصعودی،حجم غیر نزولی** است هرگاه برای هر $t \in \mathbb{R}$ و دامنهٔ فشردهٔ $D \subset M$ از انتگرال گیری(چنانکه D مشمول در دامنهٔ Θ_t باشد)،حجم مثبت $Vol(\Theta_t(D))$ (که تابعی از t است) به ترتیب اکیداًصعودی،اکیداً نزولی،غیرصعودی یا غیر نزولی باشد.

گزاره ۱.۱. فرض کنید M یك خمینهٔ ریمانی جهتدار، $X \in \chi(M)$ و Θ شار X باشد.در اینصورت Θ :

(I) حجم را حفظ می کند اگر و تنها اگر $divX \equiv 0$

(II) داری حجم غیر نزولی است اگر و تنها اگر $divX \geq 0$

(III)داری حجم غیر صعودی است اگر و تنها اگر $divX \leq 0$

بعلاوه اگر روی M داشته باشیم:$0 < divX$ ، آنگاه Θ دارای حجم صعودی است واگر $divX < 0$ ، آنگاه Θ دارای حجم نزولی است.

---

[1] $L_X(\omega) = i_X od(\omega) + doi_X(\omega) = (divX)\omega$

تعریف ۲۹.۱. یک **فضای متقارن ریمانی** عبارت است از یک خمینهٔ ریمانی همبند M چنان که برای هر $p \in M$ یک ایزومتری یکتا مانند $\zeta_p : M \longrightarrow M$ با شرط $d\zeta_p = -id$ روی $T_p(M)$ موجود باشد.

مثال ۱.۱. $\mathbb{R}^n$ متقارن است. زیرا به ازای هر $p \in \mathbb{R}^n$ نگاشت $p + x \longrightarrow p - x$ یک ایزومتری می‌باشد.

تعریف ۳۰.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ هموار و w یک k-فرم دیفرانسیل‌پذیر روی M باشد. w را روی M **بسته** گوئیم هرگاه : $dw = 0$ ، همچنین w را روی M **دقیق** گوئیم هرگاه یک $(k-1)$-فرم دیفرانسیل‌پذیر روی M وجود داشته باشد به طوریکه $w = d\eta$ باشد.
پس ۱-فرم w را روی خمینهٔ هموار M دقیق گوئیم هرگاه تابع $f \in F(M)$ موجود باشد به طوریکه $w = df$. در واقع $d \circ d = 0$ نتیجه می‌دهد که هر فرم دقیق بسته است.

تعریف ۳۱.۱. تابع $F(M)$ -خطی منحصربفردی چون $C : T_1^1(M) \longrightarrow F(M)$ با ضابطه $C(X \otimes \theta) = \theta X$ به ازای هر $X \in \chi(M)$ و $\theta \in \chi^*(M)$ وجود دارد که **انقباض** $(1,1)$ نامیده می شود.

تعریف ۳۲.۱. فرض کنید A یك (r,s) میدان تانسوری و $\theta^1, \cdots, \theta^{r-1}$ و $X_1, \cdots, X_{s-1}$ ، به ترتیب ۱ -فرم ها و میدانهای برداری باشند . در اینصورت $(1,1)$ تانسوری به شکل تابع زیرخواهیم داشت :

$$(\theta, X) \longmapsto A(\theta^1, \cdots, \theta, \cdots, \theta^{r-1}, X_1, \cdots, X, \cdots, X_{s-1})$$

که آن را می توان به صورت زیر نوشت:

$$A(\theta^1, \ldots, \overset{\text{مکان } i\text{-ام}}{\cdot}, \ldots, \theta^{r-1}, X_1, \ldots, \overset{\text{مکان } j\text{-ام}}{\cdot}, \ldots, X_{s-1})$$

به طوریکه یك $(1,1)$ انقباض روی $(1,1)$ تانسور فوق ،یك تابع حقیقی مقدارتولید می کند که آن را توسط: $(C_j^i A)(\theta^1, \cdots, \theta^{r-1}, X_1, \cdots, X_{s-1})$ نشان می دهیم به طوریکه در آن $(1 \leq i \leq r$ و $1 \leq j \leq s)$ است.
بدیهی است که $C_j^i A$ یك نگاشت $F(M)$ - چند خطی است. از اینرو یك تانسور از نوع $(r-1, s-1)$ است که **انقباض** A **روی** i, j نامیده می شود.

تعریف ۳۳.۱. برای $1 \leq a < b \leq s$ و r دلخواه **انقباض متری** به صورت:
$C_{ab} : T^r_s(M) \longrightarrow T^r_{s-2}(M)$ در مختصات مفروض است به طوریکه:

$$(C_{ab}A)^{i_1\ldots i_r}_{j_1\ldots j_{s-2}} = \sum_{p,q} g^{pq} A^{i_1\ldots i_r}_{j_1\ldots p\ldots q\ldots j_{s-2}}.$$

بطور مشابه برای$1 \leq a < b \leq r$ و s دلخواه انقباض متری به صورت:
$C^{ab} : T^r_s(M) \longrightarrow T^{r-2}_s(M)$ در مختصات مفروض است به طوریکه:

$$(C^{ab}A)^{i_1\ldots i_{r-2}}_{j_1\ldots j_s} = \sum_{p,q} g_{pq} A^{i_1\ldots p\ldots q\ldots i_{r-2}}_{j_1\ldots j_s}.$$

تعریف ۳۴.۱. یک **مشتق تانسوری** ∇ روی خمینهٔ هموار M عبارت است از گردایه‌ای از توابع $\mathbb{R}$-خطی مانند:

$$\nabla = \nabla^r_s := T^r_s(M) \longrightarrow T^r_s(M) \qquad r \geqslant 0, s \geqslant 0$$

به طوریکه به ازای هر دو تانسور A و B و انقباض C داشته باشیم:

$$\nabla(A \otimes B) = \nabla A \otimes B + A \otimes \nabla B$$
$$\nabla(CA) = C(\nabla A)$$

لم ۳.۱. *فرض کنید ∇ یک مشتق تانسوری روی M باشد. اگر $A \in T^r_s(M)$ آنگاه داریم:*

$$\begin{aligned}\nabla(A(\theta^1, \cdots, \theta^r, X_1, \cdots, X_s)) &= (\nabla A)(\theta^1, \cdots, \theta^r, X_1, \cdots, X_s)\\ &+ \sum_{i=1}^{r} A(\theta^1, \cdots, \nabla\theta^i, \cdots, \theta^r, X_1, \cdots, X_s)\\ &+ \sum_{j=1}^{s} A(\theta^1, \cdots, \theta^r, X_1, \cdots, \nabla X_j, \cdots, X_s)\end{aligned}$$

*که این رابطه را **قاعدهٔ ضرب** می‌نامیم.*

تعریف ۳۵.۱. **مشتق کواریان** (r, s) **تانسور** A روی خمینهٔ هموار M ، عبارت است از $(r, s+1)$ تانسور ∇A به طوریکه به ازای هر $V, X_i \in \chi(M)$ و $\theta^j \in \chi^*(M)$ داشته باشیم:

$$(\nabla A)(\theta^1, \cdots, \theta^r, X_1, \cdots, X_s, V) = (\nabla_V A)(\theta^1, \cdots, \theta^r, X_1, \cdots, X_s)$$

در حالتی که $r = s = 0$ مشتق کواریان تابع f همان دیفرانسیل معمولی‌اش می‌باشد . زیرا :

$$(\nabla f)(V) = \nabla_V f = Vf = df(V) \qquad \forall\, V \in \chi(M).$$

تعریف ۳۶.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ ریمانی هموار و X یک میدان برداری روی M باشد . مشتق تانسوری L_X به ازای هر میدان برداری Y و تابع هموار f روی M به صورت :

$$L_X Y = [X, Y]$$

$$L_X f = Xf$$

تعریف می‌شود که L_X را **مشتق لی** نسبت به میدان برداری X می‌نامیم.

تعریف ۳۷.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ ریمانی باشد. یک **میدان برداری کیلینگ** روی M، یک میدان برداری مانند X است که مشتق لی g نسبت به میدان برداری X صفر باشد . یعنی داشته باشیم : $L_X g = 0$.

تعریف ۳۸.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ ریمانی با التصاق ریمانی ∇ باشد. نگاشت $R : \chi^3(M) \longrightarrow \chi(M)$ با ضابطهٔ :

$$R(X,Y)Z = [\nabla_X, \nabla_Y]Z - \nabla_{[X,Y]}Z \qquad (۱.۱)$$

یک $(۱,۳)$ میدان تانسوری روی M می‌باشد که **تانسور خمیدگی ریمانی** نامیده می‌شود. نگاشت R در روابط زیر صدق می‌کند:

(۱) $R(X,Y)Z = -R(Y,X)Z$

(۲) $R(X,Y)Z + R(Y,Z)X + R(Z,X)Y = 0$ (اتحاد اول بیانچی)

(۳) $g(R(X,Y)Z, W) = -g(R(X,Y)W, Z)$

(۴) $g(R(X,Y)Z, W) = g(R(Z,W)X, Y).$

روابط بالا را **تقارن‌های تانسور خمیدگی** می‌نامیم.

تعریف ۳۹.۱. **تانسور خمیدگی کریستوفل** R توسط رابطهٔ زیر تعریف می شود:

$$R(X,Y,Z,W) = g(R(X,Y)Z, W) \quad , \qquad \forall W \in \chi(M) \qquad (۲.۱)$$

تعریف ۴۰.۱. خمینهٔ ریمانی M را **موضعاً متقارن** گوئیم هرگاه : $\nabla R = 0$.

لم ۴.۱. هر فضای ریمانی متقارن، موضعاً متقارن می‌باشد.

تعریف ۴۱.۱. فضا را **تخت** گوئیم هرگاه تانسور خمیدگی متحد با صفر باشد. (یعنی : $R \equiv 0$)

تعریف ۴۲.۱. فرض کنید (M, g) یك خمینهٔ ریمانی باشد. در اینصورت (M, g) را **بطور همدیس تخت** گوئیم هرگاه برای هر نقطهٔ $x \in M$ یك همسایگی U از x و یك تابع هموار f روی U چنان موجود باشند که $(U, e^{2f}g)$ خمینهٔ تخت باشد . (یعنی : تانسور خمیدگی ریمانی $e^{2f}g$ روی U صفر باشد) .

تعریف ۴۳.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ هموار و Π یک زیر فضای دو بعدی از فضای مماس T_pM باشد به طوریکه Π توسط میدان‌های برداری X, Y تولید می‌شود . در اینصورت **خمیدگی برشی** M نسبت به Π در نقطه p عبارت است از:

$$K(X, Y) := \frac{g(R(X, Y)Y, X)}{g(X, X)g(Y, Y) - g(X, Y)^2}.$$

تعریف ۴۴.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ ریمانی باشد. M را با **خمیدگی ثابت** گوئیم هرگاه خمیدگی برشی ثابت داشته باشد.

لم ۵.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ ریمانی باشد. اگر خمیدگی برشی در نقطهٔ $p \in M$ مساوی صفر باشد آنگاه تانسور خمیدگی ریمانی در نقطهٔ p نیز مساوی صفر خواهد شد.
اثبات: از اینکه $K = 0$ است از تعریف خمیدگی برشی به ازای هر $v, w \in T_pM$ داریم : $g(R(v, w)w, v) = 0$. به ازای هر $v, w \in T_pM$ نشان می‌دهیم $R(v, w)v = 0$. با پلاریزه کردن $R(v, w)v$ به ازای هر x داریم:

$$\begin{aligned} 0 = g(R(v, w + x)v, w + x) &= g(R(v, w)v, w) + g(R(v, x)v, x) \\ &+ g(R(v, w)v, x) + g(R(v, x)v, w) \qquad (3.1) \end{aligned}$$

ولی با توجه به تقارن تانسور خمیدگی داریم:

$$g(R(v, w)v, x) = g(R(v, x)v, w).$$

لذا از(۱.۱)به دست می‌آوریم : $g(R(v,w)v,x)=0$. حال به ازای هر $v,w,x\in T_pM$ نشان می‌دهیم $R(v,w)x=R(w,x)v$. با پلاریزه کردن $R(v,w)v$ داریم:

$$0=R(v+x,w)(v+x)=R(v,w)v+R(x,w)v+R(v,w)x+R(x,w)x$$

لذا نتیجه می‌گیریم $R(v,w)x=R(w,x)v$. حال با توجه به اتحاد اول بیانچی به ازای هر $v,w,x\in T_pM$ داریم:

$$3R(v,w)x=R(v,w)x+R(w,x)v+R(x,v)w=0$$

بنابراین در نقطهٔ $p\in M$ به دست می‌آوریم : $R=0$. □

تعریف ۴۵.۱. فرض کنید M یک خمینهٔ ریمانی و $p\in M$باشد. در اینصورت تابع چند خطی F که به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$\begin{cases} F:T_pM^4\longrightarrow\mathbb{R}\\ (v,w,x,y)\longmapsto g(R(v,w)x,y)\end{cases}$$

را یک تابع **از نوع خمیدگی** گوئیم هرگاه در تقارن‌های تانسور خمیدگی صدق کند.

نتیجه ۱.۱. فرض کنید F تابع از نوع خمیدگی روی T_pM چنان باشد که

$$K(v,w)=\frac{F(v,w,w,v)}{g(v,v)g(w,w)-g(v,w)^2}.$$

که در آن v,w یک صفحه را تولید می‌کنند، در اینصورت به ازای هر $v,w,x,y\in T_pM$ داریم:

$$g(R(v,w)x,y)=F(v,w,x,y).$$

اثبات: تابع تفاضل $\triangle(v,w,x,y)=F(v,w,x,y)-g(R(v,w)x,y)$ در تقارن‌های تانسور خمیدگی صدق می‌کند لذا یک تابع از نوع خمیدگی است. از طرفی با توجه به فرض داریم: $\triangle(v,w,v,w)=0$. در نتیجه با توجه به لم قبل نتیجه می‌گیریم : $\triangle=0$. □

نتیجه ۲.۱. اگر M دارای خمیدگی ثابت c باشد آنگاه داریم:

$$R(x,y)z=c\{g(z,y)x-g(z,x)y\}.$$